

Dékáni Árpád, a hétköznapi hős

A Honismereti Szövetség 208. évi pályázata kapcsán miért Dékáni Árpád jutott eszembe? Mert ő tervezte meg a világhírűvé vált halasi csipkét, és mert 2017-ben róla nevezték el azt az iskolát, ahová járok. Dékáni igazán sok mindent tett Kiskunhalas városa fejlődésének érdekében.

Dékáni Árpád

A kiskunhalasi főgimnázium, régi képeslap

művészet című folyóirat 1899-ben közölte. Az 1904-ben az ifjúság fejlesztése érdekében képzőművészeti egyesületet hoztak létre az ő vezetése alatt. Az 1890-es években kezdte el gyűjteni Kiskunhalas környékének népi értékeit. 1899-ben az Iparművészeti Társulat tagja lett.

Dékánitól nem találtam festményt, bár azt olvastam a visszaemlékezésekben, hogy festett. Egy 1897-es újságcikkben arról tudósítottak, hogy munkájával sikeresen részt vett a millenniumi megemlékezéseken.

Apai ágon beszercei szász polgárcsalád sarja, anyai ágon egy magyar köznemesi családhoz kapcsolódik. Édesapja Dékáni Ernő, aki túlélte a zalatnai mézárslást, majd 1849 márciusától harcolt hadnagyként, végül honvéd főhadnagyként alakulatával Világosnál tette le a fegyvert. 1851 és 1854 között Selmecbányán erdészeti oklevelet szerzett, a kiegyezés után Alsó-Fehér megye főerdésze volt, Kolozsváron halt meg 1904-ben.¹ Édesanyja Vadadi Filep Berta, akinek sárdi földbirtokos és szolgabíró apja, valamint két tetvére is részt vett az 1848–49-es szabadságharcban. Dékáni Árpád Gusztáv testvére 1916-ban a keleti fronton szerzett sebeibe halt bele.

Bár a család a ma Gyulafehérvárhoz tartozó Borbándhoz kötődik, de az ő születését 1861-ben az alsójárai unitárius templomban jegyezték be (a falu templomait és lakosságát 1849-ben elpusztították, és ebben az időben még csak ez a templom épült újjá).

A középiskolát – testvéreihez hasonlóan – Székelyudvarhelyen végezte az állami főreáliskolában, majd Budapestre került, ahol 1881–1885 között az 1876/77-ben megnyílt, ma az Andrássy úton levő Mintarajztanodában végzett rajztanári szakon.

1885-ben rövid ideig Szabadkán tanított, majd 1886. szeptember 13-án érkezett a kiskunhalasi líceumba (főgimnáziumba), ahol a szabadkézi rajz, a rajzoló mértan és a szépírás tanára lett. A Lyceum, ma Szi-lády Áron Gimnázium új épülete 1892-ra készült el.

Dékáni a tanítása során saját módszertant talált ki, rengeteg munkát készítettek a diákok. A diákrajzokat a *Magyar Ipar-*

¹ <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-szabadsagharcban-2/d-5A6/dekani-decani-erno-5F1/>

1887-től színelőadásokat szervezett az ifjú iparosokkal, például 1891-ben Szigligeti Ede *A cigány* című darabját,² majd még ugyanabban az évben a *Kék szoba* és *Miért nem házasodik meg a sógor* című vígjátékokat adták elő. 1896-ban mutatták be a *Falu rossza* című színdarabot, Tóth Ede népszínművét. A korabeli cikkekből az is kiderül, hogy a rendezés mellett mellékszerepeket is vállalt. Esküvőkre, bálákra táncosokat tanított be.³ Később elkészült saját népies színdarabja, amit 1906-ban elő is adtak.⁴ Tanított a leányiskolában is, tanítványaival jótékonyági előadást szervezett.⁵

Az iskolarendszeren kívüli képzést is fontosnak tartotta. Önképzőkört szervezett. 1902-ben elindult a „Szabad liceum” Kiskunhalason is, azaz a felnőttek számára indított szabadoktatás mozgalom egyik helyszíne lett a város. A rajzteremben vasárnapi felolvasó, dalos, zenés programok szervezője és részvevője, 1902-től az iparos ifjak önképzőkörének elnöke volt.

Kiemelkedő a kiskunhalasi háziiparral kapcsolatos tevékenysége. 1902-ben alkotta meg a halasi csipkét, majd 1903-ban műhelyt hozott létre a városban jelentős létszámú varrónóval. 1906-ban 50 varrónő felvételét hirdette meg.⁶ A reklámjában úgy hirdette, hogy a csipkét szegény lányok készítik.

1908–1910 között a Budapest Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola Háziipari Osztályának vezetője volt, ahol csipkevarrónők százait képezték ki. Nyugdíjba vonulása és hazatérte után, 1918-ban Borbándon is létrehozta a háziipart.

Rendszeresen jótékonykodott. Számos újságcikk bizonyítja, hogy egyházi és más célra többször adományozott kisebb összegeket. Például a gimnáziumi építésére 1891-ben. Nyugdíjba vonulásakor egy jelentősebb összeget adományozott egy róla elnevezet emlékdíjra.

Építészeti tanácsadó is volt: elkészítette a kiskunhalasi Fő utca rendezési tervét,⁷ szerepelt a Bankpalota tervezésének bírálóbizottságában⁸ és ő volt az, aki 1904-ben javaslatot tett egy nagy piac létrehozására.⁹ 1904-ben benne volt abban a bizottságban, mely átvette az ország első,

Dékáni Árpád (középen) amatőr színtársulatával

A halasi csipke reklámja a XX. század elején

2 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1891_Kunhalas/?pg=16&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni

3 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1891_Kunhalas/?pg=51&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni

4 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1906_KiskunhalasHelyiErtesitoje/?pg=22&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni

5 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1903_KiskunhalasHelyiErtesitoje/?pg=281&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni

6 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1906_KiskunhalasiUjsag/?pg=12&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni%20%20varr%C3%B3n%C5%91

7 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1904_KisKunsag/?query=D%C3%A9k%C3%A1ni%20&pg=39&layout=s

8 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1903_KiskunhalasHelyiErtesitoje/?pg=99&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni

9 https://library.hungaricana.hu/hu/view/KiskunhalasiLapok_1904_KisKunsag/?pg=32&layout=s&query=D%C3%A9k%C3%A1ni